

Nr 4.

Ankom till Riksdagens kansli den 14 februari 1913 kl. 5 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning av väckt motion om skrivelse till Konungen i fråga om utarbetande och framläggande av förslag till bestämmelser rörande utseende av suppleanter för stadsfullmäktige.

Närvarande: herrar Edén, Branting, Trygger, Hellberg, Bellinder, Mannheimer, Sehlin*, Kjellén*, Wavrinisky, von Mentzer*, Beckman, Hallberg*, Larsson i Säby, Nyström, Cederborg, Larsson i Västerås, Karlsson i Fjäl, Jönsson i Slätåker*, Kropp* och Lundström i Göteborg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom Första kammaren väckt motion, nr 4, har herr *Schlin* hemställt »att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändrade bestämmelser i förordningen om kommunalstyrelse i stad, att vid val av stadsfullmäktige måtte utses suppleanter i samma omfattning och efter samma grunder som vid val av suppleanter i landsting.»

Till stöd för sitt förslag har motionären anfört följande:

»Enligt nu gällande bestämmelser för stadsfullmäktige utses icke några suppleanter för de ordinarie ledamöterna. Vid valet upptaga visserligen listorna namn på personer, som äro avsedda att inträda som ersättare, men endast i det fall, att stadsfullmäktig avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, företages röstsammanräkning för uttrönande av vem, som skall ersätta den avgångne. Så

länge en stadsfullmäktig kvarstår, finnes alltså icke någon möjlighet att vid förhinder för honom själv inkalla suppleant.

Detta förhållande synes mig vara en inkonsekvens i jämförelse med landsting och åtskilliga kommunala organ som t. ex. skolstyrelse i städerna, skolråd, kyrkoråd, kommunalnämnd m. fl. Det verkar också i vissa fall hämmande och förryckande på stadsfullmäktiges arbete och uppgift. Behovet av suppleanter är lika stort i stadsfullmäktige som i de ovannämnda institutionerna.

De stadsfullmäktige, som direkt välja riksdagsmän i Första kammaren, äro i politiskt avseende och betydelse fullt jämnställda med landsting, och de sammansättas ju också av representanter för olika meningsgrupper inom väljarekåren. Det kan då mycket väl hända, att olika partier äro jämnstarka inom stadsfullmäktige, men på grund av att någon eller några medlemmar av det ena partiet på grund av sjukdom eller andra absoluta hinder icke kunnat delta i valet, får detta parti en plats mindre, än det rätteligen skulle haft. Detta skulle kunna undvikas, om här lika väl som i landsting möjlighet funnes att inkalla suppleant.

Men även i kommunalpolitiska frågor bilda sig olika meningsgrupper, som vid valen insätta representanter i stadsfullmäktige till det antal, som motsvarar deras storlek och styrka. Det måste då anses önskvärt och rättvist, att de olika partierna beredas möjlighet att vid varje stadsfullmäktiges sammanträde representeras av så många ledamöter, som dem med rätta tillkommer. Särskilt tänker jag härvid på val av kommunala förtroendemän och behandling av frågor, som kräva kvalificerad majoritet.

Så som förhållandet nu är, kan emellertid detta icke låta sig göra. Det händer rätt ofta, att stadsfullmäktige genom offentliga uppdrag, resor, affärsverksamhet och dylikt bliva under flera månader förhindrade att delta i stadsfullmäktiges sammanträden. Så t. ex. vill jag erinra om att ett 30-tal av Första kammarens ledamöter äro stadsfullmäktige, och att de flesta av dessa under hela riksdagstiden icke hava tillfälle att delta i stadsfullmäktiges arbete. För att sätta någon i sitt ställe hava de icke annan möjlighet än att avsäga sig uppdraget, men därigenom skulle i många fall stadsfullmäktige berövas sina bästa krafter ej blott för tillfället utan för årtal.

Införandet av suppleanter i stadsfullmäktige synes mig också böra kunna verka intresserande och uppfostrande både med avse-

ende på de väljande och de valda. Valmännen veta då, att de personer, de uppföra som suppleanter, också verkligen komma att emellanåt inkallas till tjänstgöring, och detta bör mana till att göra personvalet även med avseende på dessa med den största omsorg, och de, som blivit valda och understundom måste deltaga i arbetet, böra ju känna sig uppfordrade att sätta sig in i kommunala frågor. På så sätt skulle samhället vid nyval av ordinarie ledamöter i stadsfullmäktige hava tillgång till personer, som vunnit någon insikt och erfarenhet i det kommunala arbetet.

Man skulle rent av kunna tänka sig, att stadsfullmäktige i vissa fall kunde tillföras större sakkunskap genom möjlighet att inkalla suppleant, t. ex. vid behandling av en fråga med vilken en suppleant vore mera förtrogen än den ordinarie ledamoten.

Nu kan man visserligen invända, att magistratens arbete vid valtillfällena ökas, därigenom att den måste företaga röstsammanräkning även för tillsättande av suppleanter, men denna ökning i arbetet ersättes till någon del åtminstone genom befrielse från att utfärda kungörelse om och sedan verkställa ny sammanräkning för varje gång en stadsfullmäktig avgår före tjänstgöringstidens utgång. Genom att utse suppleanter på samma gång som ordinarie ledamöter undgår man också de luckor, som nu med nödvändighet måste uppstå, innan stadsfullmäktige anmält, att någon fullmäktig avgått, och magistraten på grund därav utfärdat kungörelse om ny röstsammanräkning och sedan verkställt denna.

Då det med ett proportionellt valsätt måste anses rättvist, att stadsfullmäktig, som avgår, ersättes med suppleant från samma meningsgrupp, böra även suppleanterna i stadsfullmäktige väljas enligt de grunder och på det sätt, som äro bestämda i fråga om val av ersättare i landsting.»

Den av motionären föreslagna reformen innebär en viktig förändring i själva principen för suppleants inträdande i stället för ordinarie ledamot av stadsfullmäktige. Utskottets yttrande.

Såsom motionären framhållit, inträder enligt gällande bestämmelser suppleant i ordinarie ledamots ställe endast i det fall, att denne frånträder sin befattning före utgången av den tid, vilken han valts. Samma metod tillämpas sålunda i detta fall, som gäller beträffande suppleanter för riksdagsmän. Motionärens förslag åter åsyftar, att suppleant jämväl vid tillfälligt förfall för ordinarie ledamot skall inträda i dennes ställe för den tid förfallet varar, Olika principer för suppleants inträdande.

utan att den ordinarie ledamoten avgår från sin befattning. Denna princip har kommit till tillämpning i gällande förordning om landsting. I den händelse landstingsman anmält förfall, inkallas nämligen en suppleant att tjänstgöra under det möte, för vilket den ordinarie ledamoten förklarat sig förhindrad, men denne kvarstår dock såsom landstingsman intill utgången av den tid, för vilken han valts.

*Brister hos
gällande be-
stämmelser.*

Det torde utan tvivel hava funnits skäl, som förklara, att i ifrågavarande avseende en enhetlig princip ej genomförts i kommunallagarna. Men de av motionären framhållna olägenheterna med gällande bestämmelser om suppleanter för stadsfullmäktige synas utskottet ej kunna förnekas. Särskilt har utskottet härvid fäst sin uppmärksamhet vid, hurusom det av motionären påpekade förhållandet, att i händelse av förhinder för en stadsfullmäktig hans plats måste stå tom, kan leda till ett annat resultat vid val eller besluts fattande än om den meningsgrupp, den frånvarande tillhör, varit fulltaligt representerad. Härvid lämnas tydligen ett spelrum åt slumpen, som kan inverka störande på kontinuiteten i stadsfullmäktiges arbete. I de fall, då en stadsfullmäktig t. ex. till följd av riksdagsarbete eller annat offentligt uppdrag för längre tid är förhindrad att deltaga i stadsfullmäktiges sammanträden, framträda bristerna hos det nuvarande systemet med särskild skärpa och kunna även, såsom motionären framhållit, tvinga en ledamot att avgå, varigenom stadsfullmäktige kunna förlora en intresserad och dugande kraft. Då stadsfullmäktige i vissa städer hava att utse riksdagsmän i Första kammaren, skulle det till och med vara tänkbart, att berörda missförhållanden kunde komma direkt inverka på denna kammarens sammansättning.

*Fördelar hos
förslaget.*

Förutom det, att den av motionären föreslagna reformen skulle avhjälpa nämnda brister hos gällande system, synes det utskottet, att därigenom även i övrigt skulle vinnas beaktansvärda fördelar, såsom också i motionen framhållits. Särskilt vill utskottet påpeka värdet av, att, i de fall då av en eller annan anledning stadsfullmäktig avgår, personer finnas att tillgå, som redan förvärvat erfarenhet i det kommunala arbetet.

I betraktande av de olägenheter, med vilka nuvarande system är behäftat, och de fördelar, som skulle vinnas genom den föreslagna reformen, anser sig utskottet sålunda böra i princip tillstyrka motionärens förslag.

Utskottet har jämväl tagit i övervägande frågan om den tid, *Tid, för vil-*
 för vilken suppleant bör inkallas i ordinarie stadsfullmäktigs ställe, *ken supple-*
 och har utskottet stannat vid att tänka sig ett sammanträde såsom *ant bör in-*
 lämplig tidsenhet. Enligt landstingsförordningens bestämmelser in- *kallas.*
 träder suppleant för ett helt landstingsmöte, men den naturliga enhet,
 detta bildar, har beträffande stadsfullmäktige ingen annan motsvarig-
 het än sammanträdet. Motionären har antytt lämpligheten av, att
 suppleant skulle kunna inkallas vid behandling av en viss fråga,
 vari han kunde äga större erfarenhet eller sakkunskap än en ordi-
 narie ledamot. Oavsett de svårigheter, varmed detta skulle vara
 förenat, synes det utskottet jämväl innebära en icke tillräddig av-
 vikelse från principen om, att förfall för ordinarie ledamot bör vara
 grunden för suppleants inträdande i tjänstgöring.

Beträffande själva inkallandet av suppleant, har motionären ej *Inkallande*
 ingått på denna fråga, men synes det utskottet, att detta ej bör *genom ord-*
 tillkomma den ledamot, i vilkens ställe suppleanten skulle inträda, *föranden.*
 utan åligga stadsfullmäktiges ordförande, vilket åter nödvändiggör,
 att förfallet för honom anmäles.

Vad angår sättet för utseende av suppleanter, synes det *Sättet för*
 utskottet självfallet, att den proportionella valmetoden härvid bör *utseende av*
 bibehållas, helst som det torde vara mest lämpligt att såsom *suppleanter.*
 nu utse ordinarie ledamöter och suppleanter genom samma val.
 Men att i likhet med motionären söka förebilden i gällande lag-
 stadgande om val av suppleanter för landstingsmän, synes ut-
 skottet mindre välbetänkt. Utskottet erinrar därom, att då 1911 års
 riksdag anhöll, att Kungl. Maj:t måtte inkomma med förslag till
 avhjälpande av bristerna i nu tillämpade proportionella valmetod,
 Riksdagen särskilt framhöll, hurusom bestämmelserna om val av
 suppleanter för landstingsmän vore i behov av ändring. Och där-
 jämte vill utskottet påpeka, hurusom enligt förordningen om lands-
 ting en suppleant från en viss meningsgrupp kan komma att inträda
 i stället för en landstingsman, tillhörig en annan grupp, en princip,
 som, tillämpad på stadsfullmäktige, skulle kunna medföra olägen-
 heter av samma slag som de, mot vilka den av motionären före-
 slagna reformen är riktad. Den redan nu gällande regeln, att efter-
 trädare efter stadsfullmäktig, som avgått före den för honom be-
 stämda tjänstgöringstidens slut, skall tillhöra samma meningsgrupp,
 som den avgångne, synes utskottet vara ett uttryck för den princip,

som jämväl i ifrågavarande avseende bör följas. Och av motionärens motivering framgår, att även han delar denna uppfattning.

Vad i övrigt angår sättet för utseende av suppleanter och de grunder som därvid böra komma till tillämpning, synes det utskottet, att denna fråga lämpligen bör överlämnas åt Kungl. Maj:ts prövning.

Antal suppleanter.

Beträffande slutligen det antal suppleanter, som bör utses, har utskottet tagit i övervägande lämpligheten av, att för varje meningsgrupp finnes lika många suppleanter som ordinarie ledamöter, men finner utskottet, att jämväl denna fråga bör överlämnas åt Kungl. Maj:t till närmare utredning.

Reformens utsträckande till Stockholm.

Då vad som ovan anförts gäller lika väl för Stockholm som för övriga städer, där stadsfullmäktige finnas, synes det utskottet av behovet påkallat, att den ifrågasatta reformen utsträcker att omfatta jämväl förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring av gällande bestämmelser i förordningarna om kommunalstyrelse i stad och om kommunalstyrelse i Stockholm, att vid val av stadsfullmäktige må utses suppleanter att inträda såväl vid ordinarie ledamots avgång som vid inträffande förfall.

Stockholm den 14 februari 1913.

På utskottets vägnar:

NILS EDÉN.